

Thema 5

MIJN TAAL en TOS: lessen

Motto:
Taal doe ik op mijn manier!

Inhoudsopgave Thema 5 MIJN TAAL middenbouw

5.1. ZENDEN EN ONTVANGEN	3
Groep 4. Klap doorgeven.....	3
Groep 5. Boodschap zenden.....	3
Groep 6. Ontvangen!.....	4
5.2. TAAL EN IK	5
Groep 4. Mijn taal-domino.....	5
Groep 5. Talenpaspoort	6
Groep 6. Vragen aan je ouders.....	7
5.3. OVERAL TAAL.....	8
Groep 4. Taalmonster	8
Groep 5. Taal uiten	9
Groep 6. Antwoorden van je ouders.....	10
5.4. HEB JIJ DAT OOK?	11
Groep 4. Misverstand.....	11
Groep 5. Taal begrijpen	13
Groep 6. Kwaliteitenspel.....	14
5.5. DAT HELPT!	15
Groep 4. Zo kun je het zeggen.....	15
Groep 5. Hulpkaartjes TOS kiezen	16
Groep 6. Hulpkaartjes TOS gebruiken	17
5.6. TOS(TI)-MONUMENT	18
Groep 4. Trots op ons.....	18
Groep 5. Effe makkelijk!	19
Groep 6. Ons TOS-monument	20

5.1. ZENDEN EN ONTVANGEN

Groep 4. Klap doorgeven

Doel

De leerling kan benoemen wat er bij haar of hem wel eens misgaat in het zenden en ontvangen van een boodschap.

Materiaal

Digibord: zet het filmpje *Klap doorgeven* klaar ([Klap doorgeven \(dramaoefening bij lesmethode DramaOnline\) \(youtube.com\)](#))

Werkwijze

Bekijk samen het filmpje, zodat de kinderen weten wat de bedoeling is. Jullie gaan een handklap verzenden en ontvangen. Laat de kinderen in een kring gaan en doe zelf mee. Geef de handklap op de drie getoonde manieren door: zenden, terugsturen, naar de overkant zenden. Als het zenden en ontvangen een tijdje goed gaat, kun je zelf zorgen voor een fout in het zenden of ontvangen: je kijkt bijvoorbeeld naar je voeten in plaats van naar de ontvanger of je klapt niet in je handen maar stampt met je voeten. Bespreek hoe de leerlingen het spel vonden en vraag de leerlingen om voorbeelden van wat er bij hen wel eens fout gaat in het zenden of ontvangen.

Groep 5. Boodschap zenden

Doel

De leerling kan een (zelfgekozen) boodschap op verschillende manieren zenden.

Materiaal

Digibord: zet het document *Zenden* klaar.

Werkwijze

Vertel in de kring dat communiceren met elkaar betekent dat je boodschappen verzendt en ontvangt. Jij bent als je dit vertelt de zender, de kinderen zijn de ontvangers. Verdeel de klas in vier groepjes. Elk groepje kiest twee boodschappen van het rijtje op het digibord en bedenkt zoveel mogelijk manieren om deze te zenden. Als er geoefend is, mogen de groepjes zeggen welke boodschappen er worden gezonden. Gaat het goed met ontvangen? Worden de boodschappen die in taal worden gezonden beter ontvangen dan de boodschappen in lichaamstaal?

Groep 6. Ontvangen!

Doel

De leerling kan laten merken dat hij/zij de boodschap van een ander heeft ontvangen.

Materiaal

Digibord: zet

Ontvangstbevestiging klaar.

Werkwijze

Besprek in de kring:

Als iemand je een cadeautje stuurt dan laat je weten dat je het cadeautje hebt ontvangen.

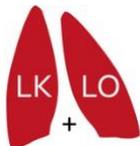

Je geeft een ontvangstbevestiging. Maar je zegt niet alleen: ik heb je cadeautje ontvangen. Wat zeg je nog meer? Je zegt dank je wel en je zegt misschien dat je het cadeautje mooi vindt of leuk. Als iemand iets aan je laat zien of iets tegen je zegt, is het eigenlijk net als met een cadeautje. Je moet laten weten dat je de boodschap hebt ontvangen. Hoe doe je dat? Oefen eerst met positieve of neutrale boodschappen en daarna met kritische of negatieve boodschappen. Maak duidelijk dat het een oefening is en niet echt over de leerlingen gaat. Je co-teacher en jij doen om de beurt je ogen dicht, geven een boodschap en wijzen ergens in de kring. De leerling naar wie je wijst, reageert op de boodschap. Als de leerling er niet uitkomt, mag een klasgenoot haar of hem een mogelijke reactie in het oor fluisteren. Reik zelf zo nodig ook mogelijke reacties aan.

Voorbeelden:

<i>Positief of neutraal</i>	<i>Negatief of kritisch</i>
Wat heb je een mooie trui aan. Je hebt hard gewerkt! Leuk dat je er bent.	Je bent te laat. Je hebt er wel erg lang over gedaan... De volgende keer kun je beter een pen gebruiken.
Wil jij de deur even dicht doen? Goed dat je de kleuters even ging helpen!	Wil je niet zo schreeuwen? Jammer dat je niet goed oplette vandaag.

Groep 4. Mijn taal-domino

Doel

De leerling vertelt met behulp van praatdomino over haar/zijn taal: toen en nu; thuis en op school; met vriendjes en met volwassenen.

Materiaal

Print op dik papier, lamineer en knip de zeshoeken uit: *Mijn-taal-domino*.
Print tweemaal als je de groep in tweeën deelt.

Werkwijze

Zet een tafel in het midden van de kring en leg de zeshoeken door elkaar op tafel. Vertel dat jullie domino gaan spelen over praten. Begin met de centrale dominosteent (mijn taal) en vertel dat we praten om te communiceren met anderen, om dingen te leren, om te vertellen wat we willen of hebben meegemaakt. Praten is handig, maar soms ook moeilijk!
Je kunt ervoor kiezen de kinderen om de beurt het hele domino te laten leggen en bij elke zeshoek iets te laten vertellen over hun praten: vroeger en nu, thuis en op school, met vriendjes en met volwassenen. Een andere mogelijkheid is om de kinderen om de beurt een zeshoek te laten kiezen.

Groep 6. Vragen aan je ouders

Doel

De leerling kan vragen bedenken die hij/zij aan ouders wil stellen over vroeger en over haar/zijn taalontwikkeling.

Materiaal

Papier en pennen

Werkwijze

Start in de kring met een gesprek over 'vroeger toen je klein was'. Wat weten de kinderen over hun baby- en peutertijd? Wat was hun eerste woordje? Hoe maakten ze duidelijk als ze iets wilden eten of drinken? Kunnen ze zich dat herinneren of hebben hun ouders erover verteld?

Om meer te weten te komen over vroeger gaan de kinderen in groepjes van drie zes interviewvragen bedenken. Die vragen gaan ze thuis aan hun ouders stellen. De antwoorden schrijven ze op of nemen ze op met hun telefoon.

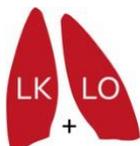
Elk groepje bedenkt zes vragen, tenminste twee vragen moeten gaan over taal.

In de les van volgende week worden de interviews besproken.

5.3. OVERAL TAAL

Groep 4. Taalmonster

Doel

De leerling kan vertellen wat hij/zij voelt als er iets misgaat met taal.

Materiaal

Digibord: *Taalmonster van Kaat*.

Kaat praat anders.

Kaat begrijpt dingen verkeerd.

Kaat heeft het gevoel dat er een taalmonster in haar hoofd woont.

Kaat kan het goede woord niet vinden.

Kaat houdt van gym.

Kaat vindt het moeilijk een verhaal te vertellen.

Kaat heeft moeite met lange verhalen en moeilijke woorden.

Kaat weet soms niet wat ze moet doen.

Werkwijze

Lees in de week voor deze les het boek voor *Het taalmonster van Kaat*.

Wat weten de kinderen nog over het taalmonster van Kaat?

Toon de platen van Kaat een voor een op het digibord.

Hebben de kinderen hetzelfde als Kaat? Worden zij er ook wel eens boos of verdrietig van?

Kaat krijgt logopedie en daar leert ze van alles.

Wat leren de kinderen bij logopedie?

Kaat vergeet het taalmonster als ze aan het gymmen is. Gymmen is leuk!

Wanneer vergeten de kinderen hun taalmonster?

TIP:

Zet de kerngloedkaartjes in als er gevoelens ter sprake komen en kinderen het lastig vinden gevoelens te verwoorden.

Groep 5. Taal uiten

Doel

De leerling kent het begrip TOS en kan vertellen wat hij/zij moeilijk vindt op het gebied van taal *uiten*.

Materiaal

Digibord:

- Zet het filmpje *Uitleg TOS door jong kind voor jong kind* klaar ([wat is TOS \(spreekbeurt\) \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=...)).
- Zet *Mijn-TOS-MB-uiten* klaar. Kies of je de versie met de konijnen gebruikt of die met de poppetjes.

Printen en lamineren voor alle leerlingen op A4: *Mijn-TOS-MB-uiten*.

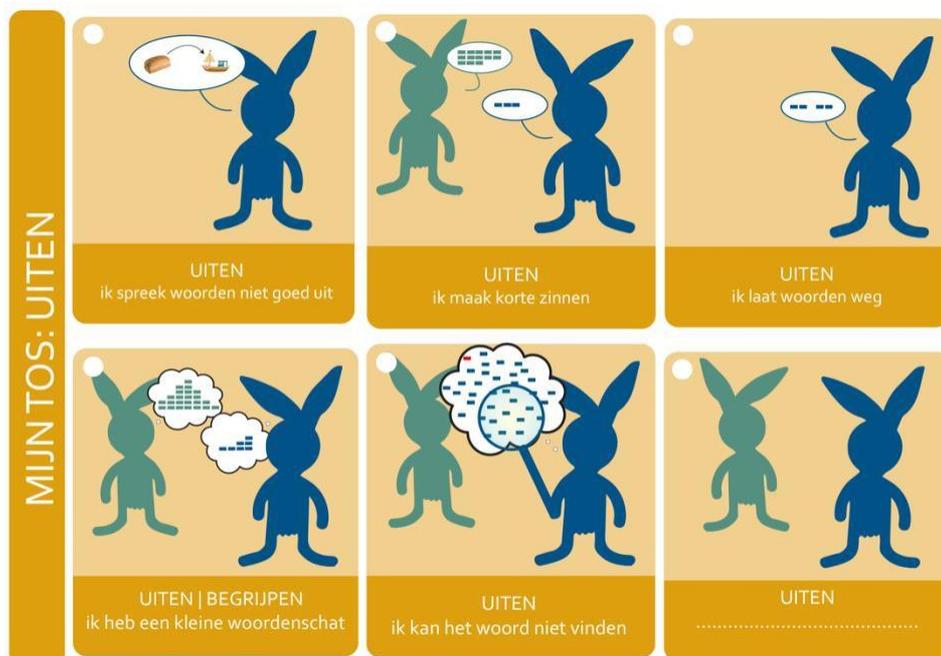
Werkwijze

Kijk samen naar het filmpje, zet het filmpje zo af en toe even stil zodat de informatie kan worden verwerkt. Hebben de kinderen begrepen dat het over TOS gaat? En wat TOS is? Vertel dat de kinderen op jullie school allemaal TOS hebben. Wisten de kinderen al dat ze TOS hebben? En wat dit in hun geval betekent?

Bekijk vervolgens de plaatjes van *Mijn-TOS-MB-uiten* en leg uit.

Verdeel de groep in tweeën en laat de kinderen de afbeeldingen bij elkaar zoeken waarin ze zichzelf herkennen. Stimuleer overleg met elkaar en help kinderen bij het kiezen.

Maak met een perforator een gaatje rechtsboven in de gekozen kaartjes en bindt ze aan elkaar. Vertel dat de kinderen hun kaartjes gaan gebruiken om – eerst in de klas, daarna ook thuis of elders – aan anderen te laten weten wat ze moeilijk vinden. Zorg dat de kinderen de kaartjes die ze hebben geselecteerd in de klas ook daadwerkelijk gebruiken.

Groep 6. Antwoorden van je ouders

Doel

De leerling kan vertellen over het interview dat hij/zij met ouder(s) had over vroeger en de problemen die hij/zij had met taal.

Materiaal

Opgeschreven of opgenomen interviews met ouders.

Werkwijze

Bespreek kort hoe de kinderen het vonden om hun ouder(s) te interviewen. Laat ze dan één voor één vertellen welke antwoorden ze kregen. De kinderen die het interview hebben opgenomen, mogen kleine stukjes laten horen.

5.4. HEB JIJ DAT OOK?

Groep 4. Misverstand

Doel

De leerling begrijpt wat een misverstand is en kan het woord gebruiken als hij/zij een ander niet (goed) begrijpt of als een ander haar/hem niet (goed) begrijpt.

Materiaal

Digibord:

- Zet *Misverstand* klaar.
- Zet het schooltv-filmpje *Ruzie* klaar ([Ruzie met Lucy | Schooltv](#)).

Werkwijze

Verzamel in de week voor de les misverstanden die in de klas of op het plein al dan niet tot ruzie leiden.

Kijk samen naar het document *Misverstand*. Wat ziet het blauwe konijn? Wat ziet het groene konijn? Welk konijn heeft gelijk? Krijgen ze ruzie over wie er gelijk heeft? En hoe moeten ze die ruzie dan oplossen?

Soms krijg je ruzie door een misverstand. Je denkt dat iemand iets zegt of bedoelt, maar dat is niet zo. Als je iemand verkeerd begrijpt, kun je boos worden of verdrietig. Je denkt bijvoorbeeld dat iemand iets onaardigs zegt.

Kijk naar het liedje over de ruzie van Roos en Lucy.

Zet het liedje op pauze na 1:06 als Roos stopt met zingen. Het liedje gaat heel snel. Hebben de kinderen begrepen waarom Roos boos is op Lucy? (Lucy heeft gezegd: wat heb jij een gekke tas.)

Zet het filmpje weer aan en pauzeer bij 1:40 als Lucy stopt met zingen. Waarom is Lucy boos op Roos? (Roos heeft gezegd: jij bent een gekkie.)

Laat het laatste stukje van het lied horen.

Wat was het misverstand?

Want jij zegt dat ik gek ben. Omdat jij zei: wat heb je een gekke tas. Zei ik helemaal niet. Wel. Ik zei: wat heb jij een te gekke tas. Een te gekke tas? Ja, ik vond hem heel mooi. Ik vond hem te gek.

Ik speel niet meer Lucy

Want met Lucy heb ik ruzie

En dat komt door wat ze gisteren na de pauze allemaal zei

Ze zei in de klas: wat heb jij een gekke tas

Toen liep ik weg want zij was dus onaardig tegen mij

Ik ging naar Kyra en met Jackie en Samira hebben wij toen met zijn vieren in een hoekje overlegd

Ook zij waren boos en ze zeiden: weet je Roos?

Lucy is gewoon jaloers

En daarom heeft ze dat gezegd
Toen zei Jackie: ze is zelf gewoon een gekkie
Dat moet je haar gaan zeggen
Zet dat gekkie op d'r plek
Dus ik ging erheen en ik zei meteen:
Lucy jij bent gek!

Dus nu heb ik ruzie
Ruzie met Lucy
Vroeger toen speelden wij vaak met elkaar
Maar nu heb ik ruzie
Nu zie ik Lucy nooit meer
Ik speel nooit meer met haar

Dan wil ik ook nog wel even wat zeggen hoor, komt ie:
Ik speel niet meer met Roos
Want op Roos ben ik boos
Want die zegt dat ik gek ben en dat ben ik helemaal niet
Dat kan je niet verzinnen want we waren toch vriendinnen
En serieuze vrienden doen elkaar toch nooit verdriet?
Nancy en Marleen vinden haar gewoon gemeen
En ook Mascha en Natascha zijn ook woedend nu op Roos
Voor mij is het klaar, ik speel nooit met haar
Want ik ben dus ontzettend boos op Roos
Vroeger toen speelden wij vaak met elkaar
Zo boos op Roos
Nooit meer, ik speel nooit meer met haar

Nou, ik ook echt niet meer met haar
Dus nu heb ik ruzie
Ruzie met Lucy
Vroeger toen speelden wij vaak met elkaar
Maar nu heb ik ruzie
Nu zie ik Lucy nooit meer
Ik speel nooit meer met haar

Ik wil helemaal niet met jou samen zingen. Ik ook niet met jou. Want jij zegt dat ik gek ben. Omdat jij zei: wat heb je een gekke tas. Zei ik helemaal niet. Wel. Ik zei: wat heb jij een te gekke tas. Een te gekke tas? Ja, ik vond hem heel mooi. Ik vond hem te gek.
Ik heb geen ruzie
Nu zie ik Lucy
Heel graag, ik speel heel graag met haar.

Groep 5. Taal begrijpen

Doel

De leerling kent het begrip TOS en kan vertellen wat hij/zij moeilijk vindt op het gebied van taal *begrijpen*.

Materiaal

Digibord:

- Zet het filmpje *Houd het helder op het sportveld* klaar ([Houd het helder op het sportveld \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=...)).
- Zet *Mijn-TOS- begrijpen* klaar. Kies of je de versie met de konijnen wilt gebruiken of die met de poppetjes.

Printen en lamineren voor alle leerlingen op A4: *Mijn-TOS-MB-begrijpen*.

Werkwijze

Wat weten de leerlingen nog over de PeTOS-les van vorige week? Die les ging over TOS en over problemen met het *uiten* van taal. Deze les gaat ook over TOS. Maar nu over problemen met het *begrijpen* van taal.

Kijk samen naar het filmpje *Houd het helder*. Herkennen de kinderen dat mensen te veel instructies tegelijk geven? Wat gebeurt er dan? Bekijk vervolgens de plaatjes van *Mijn-TOS-MB-begrijpen* en leg deze uit.

Verdeel de groep in tweeën en laat de kinderen de afbeeldingen bij elkaar zoeken waarin ze zichzelf herkennen. Stimuleer overleg met elkaar en help kinderen bij het kiezen.

Maak met een perforator een gaatje rechtsboven in de gekozen kaartjes en bindt ze aan elkaar. Vertel dat de kinderen hun kaartjes gaan gebruiken om – eerst in de klas, daarna ook thuis of elders – aan anderen te laten weten wat ze moeilijk vinden.

Zorg dat de kinderen de kaartjes die ze hebben geselecteerd in de klas ook daadwerkelijk gebruiken.

MIJN TOS: BEGRIJPEN

BEGRIJPEN ik kan het niet volgen als het te snel gaat	BEGRIJPEN ik heb moeite met lange zinnen en verhalen	BEGRIJPEN ik onthoud het niet als ik meer opdrachten tegelijk krijg
UITEN BEGRIJPEN ik heb een kleine woordenschat	BEGRIJPEN	BEGRIJPEN

Groep 6. Kwaliteitenspel

Doel

De leerling kan kwaliteiten benoemen van zichzelf en klasgenoten.

Materiaal

Printen tweemaal op A3 karton of dik papier het document *Kwaliteiten-kaartjes*. Let op: niet dubbelzijdig afdrukken!
Snijd de 27 kaartjes uit.

Werkwijze

Verdeel de klas in tweeën en speel het kwaliteitenspel in de twee groepen.

Leg de 27 kaartje omgekeerd op tafel. De kinderen mogen om de beurt een kaartje omdraaien.

De leerling leest het gekozen kaartje voor.

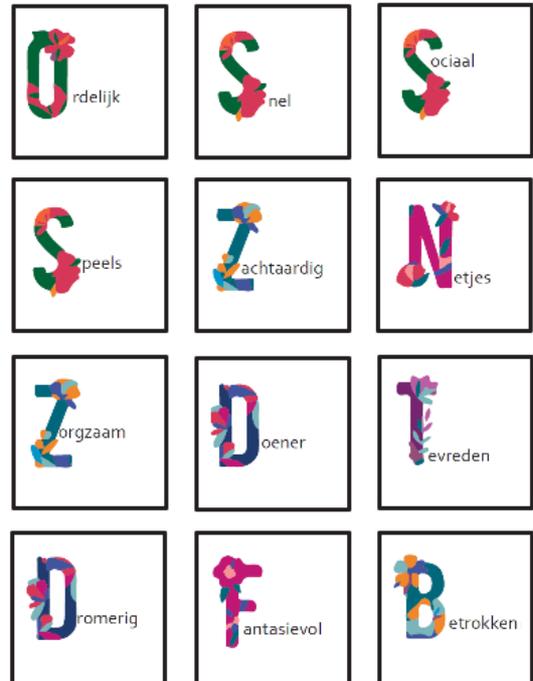
Vragen aan het kind:

- Wat betekent deze kwaliteit?
- Past deze kwaliteit bij jou?
- Heb jij of ben jij dit?

Vragen aan de groep (afhankelijk van de antwoorden die het kind gegeven heeft):

- Wat vinden jullie van deze kwaliteit?
- Welke (andere) kinderen hebben deze kwaliteit?

Kwaliteiten-kaartjes

5.5. DAT HELPT!

Groep 4. Zo kun je het zeggen

Doel

De leerling heeft korte zinnen ter beschikking om haar/zijn grenzen aan te geven (tijdens spelmomenten en in gesprekken).

Materiaal

Digibord: zet het filmpje klaar over de paus die zich losrukt ([VIDEO: Pope Francis slaps woman after she grabs his arm \(youtube.com\)](#)).

Werkwijze

Bekijk samen het filmpje van de paus die zich losrukt als een vrouw hem naar zich toetrekt. Wat zien de kinderen? Wat vinden ze van het gedrag van de vrouw? Wat vinden ze van het gedrag van de paus?

Wat zouden zij doen als iemand ze zo vastpakt? En wat doen ze als iemand iets anders doet wat ze niet fijn vinden? De leerlingen hebben waarschijnlijk op school geleerd om Stop! Hou op! Te zeggen. Maar je kunt ook andere dingen zeggen, die beter passen.

Oefen in een aantal rollenspellen met gedragsmogelijkheden. Maak duidelijk dat slaan meestal niet de manier is om duidelijk te maken dat je iets niet wilt. Nee zeggen vaak ook niet, want de ander zal dan vaak niet begrijpen wat hij of zij verkeerd heeft gedaan. Je kunt ook zeggen dat je iets niet fijn of niet prettig vindt. Of je kunt zeggen dat je iets liever op een andere manier wilt. Laat in de rollenspellen zoveel mogelijk vriendelijke zinnestjes de revue passeren. De co-teacher schrijft die zinnestjes op het bord.

Na het rollenspel loop je de zinnestjes langs en kiezen de leerlingen een zin die bij hen past en waarmee ze komende dagen gaan oefenen.

In het midden van de kring spelen steeds twee kinderen een rollenspel. De kring (waarvan jij onderdeel bent) mag tips geven. Voorbeelden (gebruik ook situaties uit de praktijk van deze klas):

- Leerling A zit op een stoel. Leerling B komt aanlopen en omhelst leerling A.
- Leerling C heeft een boek in handen. Leerling D komt aanlopen pakt het boek en gaat erin bladeren.
- Leerling E is aan het tekenen. Leerling F komt heel dichtbij zitten, hangt over de tekening en kijkt wat E maakt.
- Leerling G komt aanlopen met een stapel boeken of schriften. Leerling H wil helpen en pakt de bovenste boeken of schriften van de stapel.

Wat kunnen leerling A, C, E en G zeggen?

Hoe kunnen leerling B, D, F en H het anders aanpakken?

LET OP: De omhelzing uit het eerste voorbeeld kan ook prettig gevonden worden! Nee zeggen is niet verplicht!

Groep 5. Hulpkaartjes TOS kiezen

Doel

De leerling kan aangeven wat hij/zij nodig heeft van een ander om zich te kunnen uiten en de ander te kunnen begrijpen.

Materiaal

Digibord:

- Zet het filmpje *Houd het helder in de klas* klaar ([Houd het helder in de klas \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=...))
- Zet *Mijn-TOS: dat-helpt* klaar.

Printen (op A4) en lamineren: *Mijn-TOS-MB-dat-helpt* voor alle leerlingen.

Werkwijze

Bekijk het filmpje *Houd het helder in de klas*. De leerlingen in het filmpje roepen 'eh...' omdat ze niet volgen wat de juf allemaal zegt. Wat doen de leerlingen zelf als ze iets niet begrijpen of als een ander niet begrijpt wat zij bedoelen? Verzamel 'tips en trucs' van de leerlingen. Open dan het document *Mijn-TOS-MB-dat-helpt*. Staan de tips en trucs van de kinderen erbij?

Verdeel de groep in tweeën en laat de kinderen de hulpkaartjes bij elkaar zoeken waarvan ze denken dat ze er iets aan kunnen hebben. Stimuleer overleg met elkaar en help kinderen bij het kiezen. Op de kaartjes zonder tekst kunnen eigen tips voor anderen worden geschreven. Kopieer de gekozen en gemaakte kaartjes voor in het portfolio.

Maak met een perforator een gaatje rechtsboven in de gekozen kaartjes en bindt ze aan elkaar. Vertel dat de kinderen hun kaartjes gaan gebruiken om – eerst in de klas, daarna ook thuis of elders – aan anderen te laten weten wat ze nodig hebben.

DAT HELPT mij om me te UITEN!			
LAMINEER & KNIP UIT!	Geef me de tijd om te reageren	Heb geduld en blijf rustig	Geef me de kans om het zelf te doen
	Laat me met rust als ik een vol hoofd heb		
	Verbeter me niet steeds		

DAT HELPT mij om jou te BEGRIJPEN!			
LAMINEER & KNIP UIT!	Geef me de tijd om te reageren	Heb geduld en blijf rustig	Gebruik een ander woord als ik een woord niet begrijp
	Laat me met rust als ik een vol hoofd heb	Gebruik plaatjes of foto's om te verduidelijken	Praat niet te snel!
	Herhaal als ik daar om vraag		

Groep 6. Hulpkaartjes TOS gebruiken

Doel

De leerling kan de 'Dat helpt'-kaartjes gebruiken om aan te geven wat hij/zij nodig heeft in de communicatie.

Materiaal

Digibord: zet *Mijn-TOS-MB-dat-helpt* klaar.

Printen (op A4) en lamineren: *Mijn-TOS-MB-dat-helpt* voor alle leerlingen.

Printen: opdrachtkaartjes.

Werkwijze

Indien van toepassing: Roep in herinnering dat de leerlingen een jaar eerder – toen ze in groep 5 zaten – *dat-helpt-kaartjes* hebben

geselecteerd. Hebben ze de kaartjes nog? En wanneer gebruiken ze de kaartjes? De leerlingen zoeken hun selectie en de zelfgemaakte tips op in hun portfolio.

Bespreek de voorgedrukte teksten van de kaartjes en laat de leerlingen een selectie maken.

Hebben ze nog andere dingen die hen helpen om zich te uiten of om anderen beter te begrijpen? Zo ja, dan schrijven ze deze tips op de lege kaartjes.

Kopieer de gekozen en gemaakte kaartjes voor in het portfolio.

Maak met een perforator een gaatje rechtsboven in de gekozen kaartjes en bindt ze aan elkaar.

Speel vervolgens een aantal situaties waarin de kinderen kunnen oefenen met hun kaartjes. Deel de groep in tweeën; de ene groep gaat met jou oefenen en de andere groep met de co-teacher.

Speel steeds een scene samen met een leerling en bespreek de scene kort voor.

Opdracht 1, de winkel:

De leerlingen komen om de beurt naar de winkel en hebben hun kaartjes bij zich. Ze bestellen een brood, maar het brood dat ze moeten kopen is op. De winkeliers (jij en de leerling met wie je de scene speelt) vuren de ene opmerking of vraag na de andere.

Alternatieven genoeg.

Opdracht 2, de juffen (of meesters):

De leerlingen komen om de beurt naar de leerkrachten en vragen wat ze kunnen doen om te helpen met opruimen. De leerkrachten geven een uitgebreide instructie: haal eerst de schriften en de boeken op en leg ze in de kast, pak dan de kopjes, breng ze naar de keuken en was ze. Berg ze op in de kast met de rode deur. Neem uit de keuken een doekje mee en maak daarmee de tafels schoon. Als je het doekje terugbrengt naar de keuken neem je meteen de prullenbak mee om te legen.

5.6. TOS(TI)-MONUMENT

Groep 4. Trots op ons

Doel

De leerling kan een manier bedenken om uiting te geven aan trots.

Materiaal

Digibord: kerngloedkaartje *Trots*

Printen op A4: *Wij-zijn-trots-op-ons*.

Stuk behangpapier of groot vel papier

Werkwijze

Dit is de laatste PeTOS-les van het jaar. Kijk samen terug op een jaar PeTOS. Roep in herinnering dat jullie de afgelopen weken hebben gewerkt aan taal en communicatie. Het ging over zenden en ontvangen; over praten toen en nu, thuis en op school, met vrienden en onbekenden; over dingen die mis kunnen gaan in de communicatie; maar ook over wat helpt als het moeilijk is om iets duidelijk te maken.

Zeg dat je trots bent op hoe hard de kinderen hebben gewerkt en dat ze veel hebben geleerd. Zijn de kinderen ook trots op zichzelf?

Beantwoord (en doe!) in de kring samen de volgende vragen:

- Hoe sta je als je trots bent? Laat hierbij ook het kerngloedkaartje *Trots* zien en benoem dat trots kan voelen als stralend het hoofd omhoog.
- Hoe kijk je als je trots bent?
- Wat zeg je tegen jezelf als je iets moeilijks probeert te leren?

Hang het stuk behangpapier aan de muur en plak de afbeelding *Wij zijn trots op ons* in het midden. Laat de leerlingen een tekening maken over waar ze trots op zijn en plak de tekeningen allemaal op het behangpapier. Als de kinderen hun tekening ophangen vertellen ze wat ze getekend hebben.

Je kunt het behangpapier ook op de grond leggen en de kinderen direct op het behangpapier laten tekenen.

Groep 5. Effe makkelijk!

Doel

De leerling weet dat als je iets niet zo goed kunt, er andere dingen zijn die je juist wel goed kunt.

Materiaal

Digibord: zet *Tekenen* klaar.

Werkwijze

Lees het verhaal *Tekenen* voor over Mira die moeite heeft om te zeggen wat ze bedoelt, maar die in tekeningen precies kan laten zien wat ze bedoelt. Vertel dat Mira in het echt anders heet, maar dat ze echt bestaat. Vertel ook dat de tekeningen gemaakt zijn door een jonge vrouw van 20 die TOS heeft en die naar een kunstschool gaat om nog beter te leren tekenen.

Zeg dan dat het vandaag de laatste PeTOS-les is van het jaar. En dat daarom iedereen iets wat hij/zij al heel goed kan mag kiezen om te doen in de klas of op het plein. Het mag iets zijn om alleen te doen of iets om samen te doen. Het mag iets zijn om in de klas te doen of op het plein. De kinderen krijgen een paar minuten bedenktijd.

Loop door de klas als de kinderen aan het nadenken zijn en help de kinderen op gang die er niet uitkomen.

Vraag na de bedenktijd:

- *Wie wil iets samendoen?* Deze kinderen gaan bij de co-teacher staan.
- *Wie wil iets alleen doen?* Deze kinderen gaan bij jou staan.

Vraag aan de samen-groep:

- *Wie wil iets binnen doen?* Deze kinderen gaan links van de co-teacher staan.
- *Wie wil iets buiten doen?* Deze kinderen gaan rechts van de co-teacher staan.

Vraag aan de alleen-groep:

- *Wie wil iets binnen doen?* Deze kinderen gaan links van jou staan.
- *Wie wil iets buiten doen?* Deze kinderen gaan rechts van jou staan.

De samen-groep doet samen met de co-teacher activiteiten binnen (in de les) en buiten (tijdens de pauze).

De alleen-groep doet de gewenste activiteit onder begeleiding of toezien oog van jou binnen (in de les) en buiten (tijdens de pauze).

Groep 6. Ons TOS-monument

Doel

De leerling weet wat een monument is en maakt samen met klasgenoten een eigen TOS-monument.

Materiaal

Printen: voor alle leerlingen op A4 de tekst van het *Liedje-over-TOS-van-Kyra*.

Digibord:

- Zet het *André-Hazes-monument* klaar. Je kunt het liedje *Een glimlach van een kind* afspelen ([André Hazes - De Glimlach Van Een Kind - YouTube](#))
- Zoek een foto van een monument uit de omgeving waarvan je denkt dat alle (of de meeste) kinderen uit je klas het kennen.
- Zet het YouTube-filmpje klaar waarin de 11-jarige Kyra Schepens zingt over haar TOS ([Kyra Schepens - Taal/spraak Probleem \(Original\)Key4Music & Yamaha Student of the Week Series \(youtube.com\)](#)).

Werkwijze

Sta er in de kring bij stil dat dit de laatste PeTOS-les van dit jaar is en dat de leerlingen al bijna naar de bovenbouw gaan. Tijd voor een monument. Een monument?

Monument betekent letterlijk: *dat wat herinnert*. Het is meestal een kunstwerk dat een persoon of een gebeurtenis terug in de herinnering roept. Denk aan het standbeeld van André Hazes.

Een monument kan ook een schilderij zijn of een liedje. Luister maar naar het liedje dat Kyra zingt over haar TOS. Deel de tekst van het liedje uit.

Wat voor monument gaan de kinderen maken voor kinderen met TOS?

- Een beeld (van papier maché)?
- Een schilderij?
- Een nieuw couplet of het refrein van Kyra's lied? (Voor de tekst zie: *Liedje-over-TOS-van-Kyra*).